

Wat als...?



Communitydevelopment als nieuw gemeentelijk kompas

Wat als een gemeente alles wat zij voortaan doet in het teken stelt van community-development, gemeenschapsopbouw? Stel dat dat de nieuwe missie wordt in gemeenteland, de identiteit van de gemeente 3.0. Zou dat helpen als houvast, geeft dat meer richting en ruimte voor de doe-het-zelf-samenleving en de gedachte van de 'doe-democratie'?

Stel dat een gemeente de missie van community-development zou omarmen zonder in de valkuil te trappen dat zichzelf degene is die de communities gaat registreren of spin in het web moet zijn.

Hoe ziet dat eruit? Ik heb er eerste gedachten over, geïnspireerd door Jim Diers, Amerikaanse communitybuilder, hoogleraar en andere communitybuilders. Ik hoop dat anderen ermee aan de haal gaan en er hun eigen verhaal van maken.

Community-development als missie voor ... Alles!

Wat gebeurt er als je community-development als missie hebt voor je hele organisatie en dus ook gebruikt bij de decentralisatie van de AWBZ en de jeugdzorg (*voorwaarde daarvoor is wel de eerste helft van de zin: omarmd door de hele organisatie*). Waar zou je in dat geval mee kunnen beginnen?

Je gaat als gemeente op zoek naar wat er al is aan initiatieven. Veel gemeenten doen dat al, maar meestal om de decentralisaties 'handen en voeten' te geven, uitmondend in een verordening en omschreven werkprocessen.

In het 'Wat als' experiment draai je het juist om: je gebruikt de decentralisaties om bestaande communities sterker te maken, nieuwe te laten ontstaan en nieuwe verbindingen tussen bestaande communities te stimuleren.

Je gaat als projectleider van de AWBZ-decentralisatie als eerste in gesprek met bestaande communities (die je al kent omdat je hele organisatie daarop gericht is). En met mensen die waarschijnlijk weer informele communities kennen die jij nog niet kent.

Bijvoorbeeld met zorgcoöperaties, met Share Care-netwerken, met initiatiefnemers van wehelenelkaar, met de dorpshuizen waar al ouderendagbesteding en -opvang geregeld wordt, met de MEE-medewerkers, die veel communities op wijkniveau kennen, waar mensen met beperkingen een rol in spelen, de GGZ-instellingen, die contacten hebben met gemeenschappen op buurtniveau, met sociaal ondernemers die gemeenschappen vormen rondom een daklozenopvang.

Je gaat in gesprek vanuit nieuwsgierigheid, zonder agenda. Je enige doel is om te weten te komen dat deze communities er zijn, wat ze doen en welke ideeën zij op zolder hebben liggen. Je maakt persoonlijk contact.

Een tweede doel KAN zijn om mee te denken en waar gewenst mensen die je tegenkomt met elkaar te verbinden. Bijvoorbeeld omdat ze elkaar wat te bieden hebben of omdat ze van elkaar kunnen leren. Dat is al meer dan genoeg. Daarmee heb je al een aardige basis om te weten te komen wat je als gemeente kunt doen om de communities sterker te maken. En kun je dus bedenken hoe je de decentralisatie kunt aanpakken om dat voor elkaar te krijgen. En de communities weten nu wat jouw mogelijkheden als gemeente zijn, ook die je door de decentralisaties erbij krijgt, en hoe ze jou kunnen vinden.

Zo kun je ook doorgaan op andere gemeentelijke terreinen:

- Bijvoorbeeld communitybuilding als doel van **sociaal wijkteams**: communityversterking in alle soorten en maten. Niet iemand uit de problemen helpen, maar begeleiden dat er communities ontstaan die zich bekommeren. Niet beperken tot 'Kwetsbare groepen', maar allin-communities op gang brengen door te speuren naar talenten en kwaliteiten.
- Communitybuilding als doel van **wijkgericht werken**: communityvorming versterken door aan te sluiten bij interesses van mensen en alles in het werk te stellen om hun eigenaarschap van de wijk in allerlei soorten en maten te versterken. (En nee, niet meteen een wijkonderneming of een wijkraad of uitbesteding van beheer van buurthuis of sportpark opdringen. Helemaal niets opdringen, maar kijken waar energie, talenten, en daadkracht zitten als basis voor eigenaarschap).
- Communitybuilding als doelstelling van **woonservicewijken**: alle professionele inzet is erop gericht om informele caring communities, hoe klein dan ook, te versterken en met de professionele zorg daarop aan te sluiten.
- Communitybuilding als doelstelling van **gemeentelijke communicatie**; de resultaten en werkwijzen van communitybuilding met elkaar delen, communities aan het woord laten, verhalen vertellen, in plaats van zenden over gemeentelijke daden.
- Communitybuilding als doelstelling van **gemeenteraden**: zichzelf in dienst stellen van communities, het bouwen aan vitale gemeenschappen. En gemeentelijk beleid tegenhouden dat niet gebaseerd is op gemeenschapsdenken.
- Communitybuilding als doelstelling **bij de ontvangst in een stadhuis**; mensen met elkaar verbinden, hen het gevoel geven dat het gemeentehuis van hen is, dat het onderdeel uit maakt van de samenleving, de hal als ontmoetingsplaats inrichten, zo dat onderlinge contacten makkelijk van de grond komen.
- Communitybuilding als doelstelling van de **openbare ruimte**: gebouwd op ontmoetingen, verbindingen, eigenaarschap van mensen.

Enzovoort.

Do's en dont's voor de zandbak

Voor al deze voorbeelden kun je ook weer allerlei do's en dont's bedenken. Die do's en don't halen we uit de zandbak van de praktijk van overheidsparticipatie (zandbakmanagement is dan: leren door te rommelen)¹:

- Niet je eigen gemeentelijke beleidsdoelen staan centraal, maar de doelen van de communities.
- De missie geldt voor de hele organisatie. Het is niet één afdeling die erover gaat; de hele gemeentelijke organisatie, inclusief college en raad, doet aan communityontwikkeling.
- Je hebt door de missie niet alleen oog voor een bepaalde community of een bepaalde formele vorm van communities (zoals wijk- of dorpsraden). Je verbindt je met allerlei communities, allemaal gelijkwaardig, hoe tijdelijk of kleinschalig en informeel dan ook.
- Je focust met de missie als hele organisatie op de kracht en de creativiteit, de vindingrijkheid en het vermogen tot zelforganisatie van mensen, in plaats van op beperkingen en problemen. Of het nou om een sociaal ondernemers gaat of om een ondernemende bewoner. Of zoals Jim Diers zegt: *'Don't ever refer to anyone as a 'have-not'.*²
- Je gedraagt je als partner en niet als regisseur. Je gooit geen gemeentelijke taken en beleidsdoelstellingen over de schutting. Je behandelt mensen niet als uitvoerende ambtenaren en je hebt waardering voor wat zij zelf doen - hoe kneuterig je het misschien ook vindt. Dat klinkt vanzelfsprekend, maar is het helaas nog lang niet.
- *Mingling*: je gaat naar buiten en mengt je in. Als een van de anderen, als meedenker, als meewerker.
- Vanuit het oogpunt van communitydevelopment werk je niet vanuit een bepaald beleidsterrein, maar vanuit een visie op het geheel. Je segmenteert en fragmenteert niet, je zoekt naar verbindingen, naar de vonk, de daadkracht, de talenten waarmee dingen in gang gezet kunnen worden.

¹ Zandbakmanagement, Joop Hofman, @rodewouw:
<http://www.rodewouw.nl/pdf/Zandbakmanagement.pdf>

² Jim Diers. 'Neighbor Power. Building community the Seattle Way'

Meer waarderen - meer waarde - meerwaarde

Wat misschien nog belangrijker is dan de do's en don'ts, is dat we scherper in beeld brengen wat de meerwaarde van zo'n focus op communitybuilding kan zijn: voor de samenleving, voor gemeenschappen en voor gemeenten in hun rol als partners in de netwerksamenleving.

- Ten eerste versterk je als gemeente met je communitymissie de meerwaarde van gemeenschappen voor de samenleving. Die meerwaarde zie je al overal in het land: groepen mensen, homogeen of heterogeen samengesteld, op verschillende geografische niveaus, die elkaar verder helpen, op elkaar bouwen, met elkaar idealen realiseren en zich voor hun stad, dorp, leefomgeving inzetten. Ja, ook de zogenaamde Kwetsbaren.
- Ten tweede de winst voor de gemeenschappen zelf: minder tegenwerking door gemeenten, minder misverstanden of een gemeentelijke professionele partner nou wel of niet prioriteit moet geven aan communitybuilding/development (altijd ja dus), meer aandacht voor de kunst van het verbinden, minder risico op regisseren, meer aandacht voor deskundigheden zoals co-creatie, dialoog en mediation (bijv. bij tegengestelde belangen). Gemeenschappen hoeven niet meer vechten voor herkenning van hun deskundigheid, creativiteit en vindingrijkheid, ook als ze informeel zijn. Maar het risico op institutionaliseren wordt ook minder. Ten slotte gaat de missie ervan uit dat ze gewoon van zichzelf zijn.
- Ten derde voor de gemeenten zelf: je krijgt als gemeente gesprekspartners op allerlei niveaus en uit allerlei groepen, voor jou geen 'hoe kom ik erachter wat de informele initiatieven en netwerken zijn' meer, geen 'koekoeksklokparticipatie'³. Je komt uit de houtgreep van expert moeten zijn, want dat kún je helemaal niet meer zijn op alle gebieden, gezien alle complexiteit en bezuinigingen. Je hebt een stip aan de horizon en daarmee richting voor je nieuwe rol als netwerkpartner. Je krijgt verhalen die je kunt vertellen, waardoor je meer mensen meekrijgt, waardoor meer verhalen ontstaan. Tenminste... als je het echt meent en communitybuilding omarmt als doel en manier van werken (ook in je eigen organisatie!) en het niet alleen als een handige managementtool ziet.

Natuurlijk gebeurt communitydevelopment al op veel gebieden en in veel gemeenten. Maar over het algemeen gebeurt dit fragmentarisch, adhoc, afhankelijk van beleidsvelden. Nauwelijks als wenkend en verbindend perspectief voor een nieuwe rolinvulling en als uitgangspunt voor gemeentelijk handelen in al zijn facetten.

Overheidsparticipatie is een manier om je als gemeente te verhouden tot de netwerksamenleving. Met communitydevelopment als missie geef je daar gericht invulling aan. Je kleurt daarmee het profiel van jouw gemeente als partner en laat zien wat mensen, gemeenschappen aan jou als gemeente kunnen hebben.

Birgit Oelkers

april 2013

www.planenaanpak.nl

³ Frans Soeterbroek: <http://deruimtemaker.nl/2013/03/12/de-structuurvisie-en-de-spontane-stad/#more-409>